

NORGES HØYESTERETT

Den 25. februar 2015 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Matningsdal, Kallerud og Ringnes i

HR-2015-00443-U, (sak nr. 2015/280), straffesak, habilitet:

A (advokat Knut Ditlev-Simonsen)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Førstelagmannen i Borgarting lagmannsrett, Ola Dahl, har i brev 11. februar 2015 forelagt for Høyesteretts ankeutvalg spørsmål om alle dommerne i Borgarting lagmannsrett er inhabile til å behandle sak nr. 15-008807AST-BORG/04, jf. domstolloven § 117 annet ledd tredje punktum. Saken gjelder anke over Follo tingretts dom 22. desember 2014, hvor A i medhold av straffeloven § 39 nr. 1 ble dømt til overføring til tvungent psykisk helsevern.
- (2) Ved tiltalebeslutning utferdiget av Oslo statsadvokatembeter ble domfelte blant annet satt under tiltale for overtredelse av straffeloven § 227 annet straffalternativ. Tiltalens post I f) gjaldt følgende forhold:

"Tirsdag 12. november 2013 kl. 10.53 i Tyskland, ringte han sentralbordet til Borgarting lagmannsrett i Oslo og uttalte at det var en bombe i en rettssal. Trusselen var skikket til å fremkalle alvorlig frykt. Det foreligger særdeles skjerpene omstendigheter i det det ble truet med sprengning som kunne ramme en rekke mennesker og medføre betydelig skade."

- (3) A ble dømt for dette forholdet i tingretten, og tingretten bemerket:

"Den tredje bombetrusselen har tiltalte erkjent at han ringte inn til Borgarting lagmannsrett kl. 10.53 samme dag som de to overnevnte. Sikkerhetssjefen i Borgarting lagmannsrett varslet politiet. Prosjektleder Anders Bille Johnsrud har i retten forklart at han var etterforskningsleder da meldingen fra Borgarting lagmannsrett kom inn til politiet. Vitnet forklarte at under politiets undersøkelse av saken kom det internvarsel på politiets PO-logg om at det var kommet inn bombetrusler flere steder i landet som var knyttet til samme telefonnummer. Det medførte at undersøkelsene ble avsluttet etter om lag en time. Det ble ikke iverksatt ytterligere tiltak i forbindelse med denne trusselen."

- (4) Bakgrunnen for foreleggelsen etter domstoloven § 117 – som lagmannsretten har gjort av eget tiltak – er at forsvareren i støtteskriv til anken til Borgarting lagmannsrett har gjort gjeldende at samtlige dommere er inhabile, da lagmannsretten er fornærmet i henhold til tiltalens post I f).
- (5) Påtalemyndigheten har ikke inngitt noen merknader.
- (6) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at det er spørsmål om å vurdere habiliteten til alle dommerne i Borgarting lagmannsrett, jf. domstoloven § 117 annet ledd annet punktum. Utvalget har full kompetanse i saken, jf. blant annet Rt. 2011 side 1279.
- (7) Utvalget har delt seg i spørsmålet om alle dommerne i Borgarting lagmannsrett skal vike sete.
- (8) Flertallet i utvalget – dommerne Matningsdal og Ringnes – har dette synet på saken:
- (9) Habilitetsspørsmålet er tidligere behandlet i forbindelse med fengslingsbegjæringer. Det er opplyst at to fengslingssaker – etter inhabilitetsinnsigelse – ved tidligere anledninger har blitt overført til Eidsivating lagmannsrett. I kjennelse 25. juli 2014 kom lagmannsretten imidlertid til at det ikke forelå inhabilitet, og uttalte da blant annet:

"Lagmannsretten bemerker at Borgarting lagmannsrett er å anse som fornærmet i saken i henhold til domstoloven § 106 nr. 1. Ingen av dommerne som treffer avgjørelse i denne saken, er imidlertid i en slik stilling som er omhandlet i domstoloven § 106 nr. 5. Habilitetsinnsigelsen må da vurderes etter domstoloven § 108."

- (10) Lagmannsrettens begrunnelse for at det ikke forelå inhabilitet var denne:
- "Forholdet i post I f kan ikke ses å være egnet til å svekke tilliten til disse dommeres uhildethet. Posten utgjør én av mange tiltaleposter. Det er ikke påberopt vitner fra lagmannsretten. Hva som er skjedd, oppfattes ikke å være omtvistet. Hver enkelt dommer i lagmannsretten har fått helt begrenset informasjon om trusselens innhold, og trusselen har ikke fått konkret virkning for den enkelte dommers arbeidssituasjon. Det er videre lagt vekt på at denne lagmannsretten ved behandling av de to siste gangene har behandlet anke over fengslingssspørsmålet uten at det kan ses å være reist habilitetsinnsigelser."**
- (11) Domfelte anket over saksbehandlingen og lovanvendelsen til Høyesterett. Ankeutvalget forkastet anken ved kjennelse 11. august 2014.
- (12) Flertallet bemerker at anke over fengslingskjennelser står i en noe annen stilling enn anke over dom, fordi ankebehandlingen må gjennomføres innen fengslingsfristens utløp. Dette kan legge tidsmessige begrensninger på muligheten til å overføre saken til en sideordnet lagmannsrett.
- (13) Flertallet er enig med lagmannsretten i at vurderingen må skje etter domstoloven § 108, hvoretter en dommer er inhabil "når andre særegne omstendigheter foreligger, som er skikket til å svekke tilliten til hans uhildethet".
- (14) Utgangspunktet for inhabilitetsvurderingen må tas i hvordan omverdenen oppfatter forholdet. Det er altså ikke avgjørende om det er grunn til å tro at de særegne omstendighetene faktisk vil påvirke dommeren; det er tale om en objektiv vurdering der det skal veie tungt hvordan forholdet vil fortone seg for partene og allmennheten, jf. HR-2015-346-U, avsnitt 9 med videre henvisninger.
- (15) Det foreligger ikke rettspraksis fra Høyesterett som fullt ut gjelder sammenlignbare

situasjoner. To avgjørelser som gjaldt inhabilitetsinnsigelser mot dommerne i Gulating lagmannsrett er imidlertid av interesse.

- (16) Rt. 2011 side 1279 gjaldt en ankesak for Gulating lagmannsrett, hvor et av tiltalepunktene var at tiltalte hadde truet tiltaltes tidligere ektefelle under ankeforhandlingen i lagmannsretten. Utvalget fremholdt at det eneste som knyttet hendelsen til lagmannsretten, var at den rent faktisk fant sted under ankeforhandlingen, og etter ankeutvalgets oppfatning var dette "ikke et forhold som knytter samtlige dommere ved lagmannsretten til saksforholdet på en slik måte at det kan være egnet til å reise tvil om samtlige lagdommeres uavhengighet", jf. avsnitt 8.
- (17) Denne avgjørelsen atskiller seg på et avgjørende punkt fra foreliggende sak, ved at trusselen ikke var rettet mot lagmannsretten som sådan.
- (18) Rt. 2014 side 964 gjaldt derimot et tilfelle hvor det straffbare forholdet som tiltalen omfattet, rettet seg mot lagmannsretten. Saken gjaldt anke over beslutning i straffesak. Tiltalen omfattet falsk forklaring etter straffeloven § 166 første ledd, med bakgrunn i at tiltalte hadde avgitt en erklæring om at han hadde diskutert en sak med en av lagdommerne. Førstelagmannen hadde underrettet politiet om forholdet. Utvalget viste til at avvisningsspørsmålet blant annet knyttet seg til en tiltale hvor en av postene i saken nettopp gjaldt det forholdet som førstelagmannen hadde anmeldt til politiet. Det heter så i avsnitt 10 at førstelagmannen "... opptrådte som fungerende embetsleder på vegne av lagmannsretten som sådan. Det blir da så tett forbindelse mellom Gulating lagmannsrett som institusjon og det spørsmålet som skal avgjøres i saken, at samtlige dommere i Gulating lagmannsrett bør vike sete ...".
- (19) Det spesielle i foreliggende sak er at det er fremsatt en alvorlig trussel mot lagmannsretten, som kunne hatt konsekvenser for alle de ansatte ved domstolen. Tingretten har fremholdt at "[t]ruslene var objektivt sett skikket til å skape alvorlig frykt", og at sikkerhetstjenesten ved Borgarting lagmannsrett fant grunn til å varsle politiet.
- (20) I tråd med begrunnelsen i Rt. 2014 side 964, er flertallet etter dette kommet til at alle dommerne i Borgarting lagmannsrett må vike sete, fordi det er nær forbindelse mellom tiltalepunktet og lagmannsretten som institusjon.
- (21) Flertallet har ved denne vurderingen lagt til grunn at det vil innebære små ulemper å overføre saken til en sideordnet domstol, og at det da er grunn til å være mer forsiktig enn når det ikke er praktisk mulig å overføre saken til en annen domstol, jf. Rt. 2003 side 1588, avsnitt 13.
- (22) Ankeutvalgets mindretall – dommer Kallerud – er enig i flertallets rettslige utgangspunkter. Mindretallet er imidlertid ved den konkrete vurderingen – i likhet med forrige gang saken var til vurdering i ankeutvalget – kommet til at det ikke er nødvendig at samtlige dommere i lagmannsretten viker sete.
- (23) Avgjørelsen i Rt. 2014 side 964, som flertallet viser til, bør ses i sammenheng med den forutgående avgjørelsen i samme sakskompleks inntatt i Rt. 2011 side 500. Et bærende element i begrunnelsen for resultatet i saken fra 2014 synes å ha vært embetslederens opptreden som gjorde at det ble en "tett forbindelse mellom Gulating lagmannsrett som institusjon" og det spørsmålet som skulle avgjøres. I saken her er det ingen opplysninger om at førstelagmannen har engasjert seg i håndteringen av bombetrusselen mot retten. Det var som nevnt rettens sikkerhetstjeneste som varslet politiet.
- (24) Som fremhevet av lagmannsretten i forbindelse med fengslingssaken utgjør trusselen mot

retten en av mange tiltaleposter. Tiltalens post I omfatter fem innringte bombetrusler mot blant annet flyplasser og Stortinget, i tillegg til lagmannsretten. Trusselen mot lagmannsretten var en av tre samme dag som alle ble ringt inn i løpet av en periode på om lag 15 minutter. Den førte ikke til evakuering av rettsbygningen eller andre tiltak. Det fremgår av tingrettens dom at tiltalte anså bombetruslene som "tjenestehandlinger" med det formål å "utløse en riksalarm" for "å teste systemene". I post II i tiltalen omtales 16 ytterligere trusler mot blant annet justisministeren, ansatte i politiet og kriminalomsorgen og helsepersonell. Mindretallet viser ellers til det som foran er sitert fra lagmannsrettens begrunnelse i fengslingsaken.

- (25) Mindretallet finner grunn til å legge til at det også gjør seg gjeldende et hensyn som generelt taler mot å statuere inhabilitet ved innringing av bombetrusler. Dette er handlinger som etter sin art er meget raske og enkle å gjennomføre dersom motforestillingene mangler. Det ville være uheldig om en tiltalt hadde det i sin makt med et slikt middel å inhabilisere samtlige dommere i den, eller de, domstoler han måtte finne grunn til å fremsette bombetrussel mot. Slik saken her ligger an er det imidlertid ikke grunn til å gå nærmere inn på dette.
- (26) Mindretallet er etter dette kommet til at det ikke foreligger særegne omstendigheter som er egnet til å skape tvil om lagmannsrettens dommere vil stå fritt ved avgjørelsen av ankesaken.
- (27) Avgjørelsen er etter dette avsagt under dissens.

SLUTNING :

Alle dommerne i Borgarting lagmannsrett viker sete.

Knut H. Kallerud
(sign.)

Magnus Matningsdal
(sign.)

Arne Ringnes
(sign.)

Riktig utskrift: